

Factors that influence intention to participate in prevention and control of dangerous communicable disease among village health volunteers, Samut Prakan Province

Acharaporn Kruajan¹, Youwanuch Sattayasomboon², Jitapit Sillabutra³, Wirin Kittipichai⁴

1 Student of M.Sc. (Public Administration), Faculty of Public Health, Mahidol University

2 Assistant Professor, Department of Public Administration, Faculty of Public Health, Mahidol University

3 Associate Professor, Department of Biostatistics, Faculty of Public Health, Mahidol University

4 Associate Professor, Department of family health, Faculty of Public Health, Mahidol University

**Corresponding author E-mail: youwanuch.sat@mahidol.ac.th*

Original article

Abstract

OPEN ACCESS

Citation: Kruajan, A, Sattayasomboon, Y, Sillabutra, J, & Kittipichai, W. Factors that influence intention to participate in prevention and control of dangerous communicable disease among village health volunteers, Samut Prakan Province. *Public Health Policy and Laws Journal*. Retrieved from https://so05.tci-thaijo.org/index.php/journal_law/article/view/272500

Received: 21 April 2024

Revised: 23 May 2024

Accepted: 30 May 2024

This research aimed to assess the rate of intention, and analyze influential factors of intention to practice prevention and control of dangerous communicable diseases among village health volunteers (VHV), in Samut Prakan Province. The 212 VHV were randomly selected. A self-administered questionnaire was used for data collection, with content validity of each item was (IOC) 0.67-1.00 and the reliability, Cronbach's alpha of the questionnaires from Part 2 to Part 4 were more than 0.80. Data were collected in December 2022. Descriptive statistics, chi-square test and multiple binary logistic regression were used to analyze the data, at a significant level < 0.05.

The results found that 91.04 percent of VHV intended to perform prevention and control of dangerous infectious diseases if the outbreak occurs again. The factors affecting the VHV's intention was the motivation factors. It indicated that VHV with high motivating factors intended to participate in the disease control activities more than those with low motivating factors 3.59 times (Adj. OR=3.59, 95%CI of Adj. OR = 1.16 - 11.13). Their personal factors were not related to the VHV's intention.

The results from this study could be used by the public health administrators in the province to create interventions focusing on maintaining a good motivation toward the practices and encouraging VHV themselves to participate in the activities in the future.

Keywords: village health volunteers, dangerous communicable disease, prevention and control

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดสมุทรปราการ

อชราภรณ์ เครือจันทร์¹, ยูวณัฐ สัตยสมบูรณ์², จุฑาธิป ศิลบุตร³, วิริณธ์ กิตติพิชัย⁴

1 นักศึกษาหลักสูตร วท.ม. (บริหารสาธารณสุข) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3 รองศาสตราจารย์, ภาควิชาชีวสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

4 รองศาสตราจารย์, ภาควิชาอนามัยครอบครัว คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*ผู้ประสานงานวิจัย ติดต่อ E-mail: youwanuch.sat@mahidol.ac.th

นิพนธ์ต้นฉบับ

บทคัดย่อ

วันรับ 21 เม.ย. 2567

วันแก้ไข 23 พ.ค.2567

วันตอบรับ 30 พ.ค.2567

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความตั้งใจและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างเป็น อสม.จำนวน 212 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเก็บข้อมูลเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 โดยแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) 0.67 - 1.00 มีความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ส่วนที่ 2-4 มีค่ามากกว่า 0.80 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ Chi-square และ Multiple Logistic Regression ที่นัยสำคัญ ทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า อสม. ร้อยละ 91.04 มีความตั้งใจเข้าร่วมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายหากเกิดอุบัติการณ์แพร่ระบาดอีก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของ อสม. ได้แก่ ปัจจัยมุ่งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายแสดงให้เห็นว่า อสม.ผู้ที่มีปัจจัยมุ่งใจในการปฏิบัติงานระดับสูงมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย 3.59 เท่า เมื่อเทียบกับผู้ที่มีปัจจัยมุ่งใจในการปฏิบัติงานต่ำ (Adj OR=3.59, 95%CI of Adj OR = 1.16-11.13) ปัจจัยส่วนบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของอสม.

ผลการวิจัยนี้ผู้บริหารสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อวางแผนมาตรการสร้างแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงานป้องกันควบคุมโรคติดต่อของ อสม. และช่วยให้ อสม.มีความสามารถเข้าร่วมในการปฏิบัติงานด้านนี้ในอนาคต

คำสำคัญ : อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, โรคติดต่ออันตราย, การป้องกันควบคุมโรค

บทนำ

สถานการณ์โรคติดต่อในประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีโรคติดต่ออันตรายอุบัติใหม่อยู่เป็นระยะ เช่น โรคซาร์ส โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง หรือโรคเมอร์ส โรคไข้หวัดใหญ่ (H1N1) โรคมือเท้าปาก (Hand, Foot and Mouth disease; HFMD) (Topothai, Thajinda, Chiddee, Areechokchai, Patcharanaruemol, Thammarangsri, 2013) และโรคติดต่อทางเดินหายใจที่ระบาดใหญ่ล่าสุดคือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โรคโควิด - 19) ซึ่งเป็นโรคติดต่ออันตรายที่เริ่มมีการระบาดในช่วงปลายปี พ.ศ. 2563 (Naosuwan, Singweeratham, Waichomphu, & Chayakul, 2020) หลายโรคทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตไม่เพียงในกลุ่มประชาชนแต่รวมถึงผู้ปฏิบัติงานในการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อในพื้นที่ด้วย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้ที่ทำงานสาธารณสุขประโยชน์เพื่อสังคมและประชาชนโดยไม่หวังประโยชน์ค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน (Chaobanpho, 2021) การปฏิบัติงานของ อสม.จึงถือว่ามี ความเสียสละอย่างมาก ต้องใช้เวลาส่วนตัวในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานของ อสม.ใน สถานการณ์ระบาดของโรคโควิด - 19 ที่ผ่านมา จัดเป็นงาน ที่เสี่ยงอันตราย ทำให้มี อสม. ส่วนหนึ่งเจ็บป่วย และ เสียชีวิต นอกจากนี้สมาชิกครอบครัวของ อสม. ยังมีความเสี่ยงต่อการรับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย ซึ่ง อสม.มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคติดเชื้อโควิด - 19 ระดับมาก (Naosuwan, Singweeratham, Waichomphu, & Chayakul, 2020) เนื่องด้วยงานของ อสม.ในชุมชน มีบทบาทในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อร่วมกับ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ได้แก่ การแจ้งข่าวสาร เป็น ผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่าง เจ้าหน้าที่และประชาชน การแนะนำให้ความรู้ รวมถึงการณรงค์ให้ประชาชน ป้องกันตนเอง และควบคุมโรคระบาดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (Department of Disease Control, 2022)

จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่หนึ่งที่มี

อุบัติการณ์การระบาดของโรคโควิด - 19 ในประชากรจำนวนมาก ช่วงวันที่ 1 เมษายน ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564 จำนวนผู้ป่วยติดเชื้อโควิด - 19 รายใหม่และผู้ป่วยสะสมเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร (COVID -19 Situation Administration Center, 2023) งานป้องกันควบคุมโรคโควิด - 19 ในจังหวัดสมุทรปราการ มี อสม.ทั้งสิ้น 7,493 คน ปฏิบัติงานอยู่ใน 6 อำเภอ ครอบคลุม 50 ตำบล และ 73 รพ.สต. (Strategy Development Group, Samut Prakan Provincial Public Health Office, 2021) อสม.ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคอุบัติใหม่หรืออุบัติซ้ำ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การที่อสม.ร่วมทำงานป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายในพื้นที่จึงเป็นความสมัครใจของอสม.

ตามแนวคิดการกระทำตามแผน กล่าวว่า ความตั้งใจกระทำมีความสัมพันธ์กับการกระทำในอนาคต (Ajzen and Fishbein, 1980) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจกระทำของบุคคลให้เกิดพึงพอใจและไม่เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามทฤษฎีแรงจูงใจในการทำงานของ Frederick Herzberg ประกอบด้วยสองปัจจัย คือ ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน (Herzberg, Mausner, Synderman, 1993) จากการทบทวนวรรณกรรมในต่างประเทศศึกษาความตั้งใจของอาสาสมัครในสถานการณ์โรคติดต่อโควิด - 19 พบว่า อาสาสมัครในสถานการณ์โรคติดต่อโควิด - 19 ในวิจัยที่ผ่านมาศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไม่มีอาสาสมัครประจำหมู่บ้านเหมือนในประเทศไทย และพบว่าในประเทศไทยไม่มีการวิจัยที่ศึกษาความตั้งใจของ อสม.ในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายมาก่อน การวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม.ในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งปัจจุบัน พ.ศ. 2565 เป็นระยะที่สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ได้ลดความรุนแรงของการระบาดลง และมีวัคซีนป้องกันโรคโควิด - 19 แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจ ความตั้งใจในการปฏิบัติงานของอ

สม. และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานของ อสม. ในงานป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย ในจังหวัดสมุทรปราการ หากเกิดโรคติดต่ออันตรายระบาดขึ้นอีก อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารสาธารณสุขในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งบุคลากรพื้นที่สมุทรปราการในการใช้ข้อมูลหามาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้ อสม. เข้าร่วมการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคติดต่ออันตรายเพื่อเป็นกำลังสำคัญในระบบสุขภาพปทุมภูมิในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานกับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็น วิจัยเชิงพรรณนา แบบตัดขวาง (Descriptive cross-sectional study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการที่ขึ้นทะเบียนกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ จำนวน 7,493 คน (Strategy Development Group, Samut Prakan Provincial Public Health Office, 2021)

กลุ่มตัวอย่าง คือ อสม. จำนวน 212 คน ขนาดตัวอย่าง ได้จากการคำนวณโดยสูตรแบบทราปจำนวนประชากรแน่นอน ในหนังสือของ Danial, & Cross (2014) มีสูตรคำนวณดังนี้ $n = (NZ^2 pq)/d^2 (N-1) + (Z^2 pq)$ ค่า p

= 0.49 จากการวิจัยความตั้งใจเป็นอาสาสมัครช่วงการระบาดของโรคโควิด - 19 ในประเทศอินโดนีเซีย (Lazarus, Findyartini, Putera, Gamalliel, Nugraha, Adli, Phowira, Azzahra, Ariffandi, & Widyahening, 2021) $d = 0.07$ ยอมรับให้คลาดเคลื่อนได้ ร้อยละ 7 และค่า $Z = 1.96$ (ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95) ขนาดตัวอย่างจากการคำนวณ 190 คน เพิ่มอีกร้อยละ 10 เป็น 211 คน เพื่อป้องกันการตอบกลับแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ เมื่อคำนวณสัดส่วนจากประชากร อสม. รายอำเภอ ได้ตัวอย่าง 212 คน การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากเลือกอำเภามา 3 อำเภอ จาก 6 อำเภอ แต่ละอำเภอจับสลากเลือก ตำบลมาอำเภอละ 3 ตำบล จากจำนวนประชากร อสม. 3 อำเภอ คำนวณสัดส่วนตัวอย่างที่ต้องการในการวิจัยและนำมากระจายสัดส่วนตามจำนวน อสม. แต่ละตำบล การเลือกอสม. ใช้ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด

เกณฑ์คัดเข้า คือ 1) เป็น อสม. ทั้งเพศหญิงและชาย อายุ 20 ปีขึ้นไป 2) ปฏิบัติงานเป็น อสม. มาแล้ว 6 เดือนขึ้นไป ในจังหวัดสมุทรปราการ 3) สามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ 4) สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย เกณฑ์คัดออก คือ อสม. ที่มีอาการป่วย เหนื่อยอ่อนเพลียมาก ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างตามแนวทฤษฎีการกระทำตามแผน ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของ อสม. ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพหลัก และระยะเวลาการปฏิบัติงาน อสม. ลักษณะคำถามเป็นปลายเปิดให้เติมคำและปลายปิดให้เลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความตั้งใจของ อสม. จำนวน 1 ข้อ วัดความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. แบ่งความตั้งใจเป็น 2 ระดับ คือ เข้าร่วม และไม่เข้าร่วม

ส่วนที่ 3 ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นแบบสอบถามปลายปิด ตามทฤษฎีสองปัจจัยเฮอร์ทเบิร์กจำนวน 12 ข้อ คำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (1-5) โดยถามความสำเร็จในงาน การยกย่อง ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ และการเจริญเติบโตในงาน)

ส่วนที่ 4 ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานเป็นแบบสอบถามปลายปิด ตามทฤษฎีสองปัจจัยเฮอร์ทเบิร์กจำนวน 14 ข้อ คำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (1-5) โดยถามนโยบายการบริหารขององค์กร เงินเดือน การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงาน ชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ความมั่นคงในงาน)

การแบ่งระดับตัวแปร แบบสอบถามส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เป็น 3 ระดับ จากคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ ระดับต่ำ = 1.00-2.33 คะแนน ระดับปานกลาง = 2.34 - 3.66 คะแนน ระดับสูง = 3.67-5.00 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน มีค่า IOC = 0.67-1.00 ทุกข้อ การตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้แบบสอบถามกับตัวอย่าง อสม. 30 คน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคแบบสอบถามส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เท่ากับ 0.95, 0.85, 0.81 ตามลำดับ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2. ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ และประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอ และผู้อำนวยการ รพ.สต. เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อสม. แต่ละ รพ.สต.

3. ผู้วิจัยขอความยินยอมจากอสม. ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย ส่งแบบสอบถาม และรับแบบสอบถามตอบกลับด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์

จริยธรรมการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณารับรอง จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตามเอกสารรับรองเลขที่ MUPH 2022-122 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการประมวลผลทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน และพิสัย ควอร์ไทล์ (ควอร์ไทล์ ที่ 1 ควอร์ไทล์ ที่ 3) เพื่ออธิบาย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน และความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential analysis) ในการทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้สถิติไครสแควร์ และหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. โดยสถิติการถดถอยพหุโลจิสติก (Multiple binary Logistic Regression) โดยวิธีการ Forward likelihood ratio ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของ อสม. กลุ่มตัวอย่างจำนวน 212 คน พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90.10 อายุเฉลี่ย 60 ปี สถานภาพมีคู่ ร้อยละ 69.30 ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา (หรือ ปวช.) มากที่สุด ร้อยละ 89.60 อาชีพไม่ได้ประกอบอาชีพ (ทำงาน อสม. อย่างเดียว) ซึ่งมีมัธยฐานรายได้ 4,000 บาทต่อเดือน ระยะเวลาที่เป็น อสม. เฉลี่ย 12.10 ปี ในปีที่ผ่านมาเข้าร่วมการควบคุมโรคโควิด - 19 เข้าร่วมเป็นส่วนมากถึงเข้าร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 83.90 ครึ่งหนึ่งเคยมีประวัติติดเชื้อโรคโควิด - 19 ร้อยละ 50.00

2. ความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. พบว่า อสม. กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมแน่นอน ร้อยละ 91.04 หากมีโรคติดต่ออันตรายระบาดอีก ในจังหวัดสมุทรปราการ ดังตารางที่ 1

3. คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการปฏิบัติงานเป็น อสม. ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการ ($p\text{-value} > 0.05$) ดังตารางที่ 2

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ในการวิเคราะห์ Chi-square test พบว่ามี 2

ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยมุ่งใจในการปฏิบัติงาน ($p\text{-value} < 0.001$) และปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน ($p\text{-value} = 0.002$) ดังตารางที่ 3

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ผลวิเคราะห์ Multiple binary logistic regression พบว่า มี 1 ปัจจัย คือ ปัจจัยมุ่งใจในการปฏิบัติงาน (Adjusted OR= 3.59, 95%CI of Adjusted OR= 1.16-11.13) โดยเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นๆแล้ว อสม. ที่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ระดับสูง มีสัดส่วนผู้ที่ตั้งใจเข้าร่วมในการปฏิบัติงานป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายมากกว่ากลุ่มที่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ระดับต่ำ 3.59 เท่า ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 1 ความตั้งใจที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. (n=212)

ความตั้งใจในการปฏิบัติงานของ อสม.	จำนวน	ร้อยละ
เข้าร่วม	193	91.04
ไม่เข้าร่วม	19	8.96

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล กับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (n=212)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความตั้งใจของ อสม.		จำนวนรวม n (%)	Chi-square	p-value
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม			
	n (%)	n (%)			
เพศ				2.91	0.088
ชาย	17 (81.00)	4 (19.00)	21 (100.00)		
หญิง	176 (92.10)	15 (7.90)	191 (100.00)		
อายุ (ปี)				2.83	0.092
ต่ำกว่า 59	100 (94.30)	6 (5.70)	106 (100.00)		
60 ขึ้นไป	93 (87.70)	13 (12.30)	106 (100.00)		
สถานภาพสมรส				1.29	0.257
ไม่มีคู่	57 (87.70)	8 (12.30)	65 (100.00)		
มีคู่	136 (92.50)	11 (7.50)	147 (100.00)		

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความตั้งใจของ อสม.		จำนวนรวม n (%)	Chi-square	p-value
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม			
	n (%)	n (%)			
ระดับการศึกษา				1.62	0.445
ประถมศึกษา	84 (88.40)	11 (11.60)	95 (100.00)		
มัธยมศึกษา/ ปวช	88 (92.60)	7 (7.40)	95 (100.00)		
อนุปริญญา /ปริญญาตรี	21 (95.50)	1 (4.50)	22 (100.00)		
อาชีพ				0.13	0.714
ทำงาน	110 (91.70)	10 (8.30)	120 (100.00)		
ไม่ได้ทำงาน	83 (90.20)	9 (9.80)	92 (100.00)		
รายได้ (บาท)				0.11	0.947
≤ 5,000	116 (90.60)	12 (9.40)	128 (100.00)		
5,001-10,000	52 (91.20)	5 (8.80)	57 (100.00)		
10,001 ขึ้นไป	25 (92.60)	2 (7.40)	27 (100.00)		
ระยะเวลาปฏิบัติงานเป็นอสม.				0.62	0.435
≤ 10 ปี	68 (92.20)	5 (6.80)	73 (100.00)		
11 ปีขึ้นไป	125 (89.90)	14 (10.10)	139 (100.00)		

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. (n=212)

ตัวแปรอิสระ	ความตั้งใจของ อสม.		จำนวนรวม n (%)	Chi-square	P-value
	เข้าร่วม	ไม่เข้าร่วม			
	n (%)	n (%)			
ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน				16.09	<0.001**
ระดับต่ำ	35 (76.10)	11 (23.90)	46 (100.00)		
ระดับสูง	158 (95.20)	8 (4.80)	166 (100.00)		
ปัจจัยก้ำกั้นในการปฏิบัติงาน				12.29	0.002*
ระดับต่ำ	29 (76.30)	9 (23.70)	38 (100.00)		
ระดับสูง	164 (94.30)	10 (5.70)	174 (100.00)		

* significant level <0.05, ** significant level 0.001

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม. การวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติกส์ (n=212)

ตัวแปร	Crude OR	95% CI OR	p-value	Adj.OR	95% CI Adj.OR	p-value
ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน						
ระดับต่ำ	1.00			1.00		
ระดับสูง	5.60	2.11-14.90	0.001	3.59	1.16-11.13	0.026*
ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน						
ระดับต่ำ	1.00			1.00		
ระดับสูง	5.09	1.90-13.61	0.001	2.63	0.84-8.29	0.097

ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (Negelkerke R^2) = 0.120, Adj.OR=Adjusted odd ratio, 95%CI=95% Confidence interval, *p-value<0.05

สรุปผลและอภิปรายการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบบตัดขวาง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ อสม.พบว่าร้อยละ 91.04 มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย ไม่ว่าจะอนาคตจะมีโรคอุบัติใหม่หรืออุบัติซ้ำอีกในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจาก อสม. มีปัจจัยจูงใจที่จะเข้าร่วมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่อระดับสูง (ร้อยละ 78.30) ทั้งนี้มาจากการปฏิบัติงานของ อสม.ที่ทำงานควบคุมป้องกันโรคติดต่ออันตรายสำเร็จด้วยดี เกิดความภูมิใจพึงพอใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทำให้คนในชุมชนยกย่อง ไว้วางใจเป็นที่พึ่งคนแรกทางสุขภาพที่ประชาชนในชุมชนสามารถเข้ามาปรึกษาได้ รวมไปถึงได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรสาธารณสุขในการได้รับการฝึกอบรมความรู้เพิ่มเติมเปิดโอกาสให้ได้ไปปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องส่วนความตั้งใจของ อสม.ที่จะเข้าร่วมในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย สูงกว่าการวิจัยในอาสาสมัครประเทศอินโดนีเซียของ Lazarus & et al. (2021) วิจัยเชิงสำรวจความเต็มใจและความพร้อมในการเป็นอาสาสมัครของนักศึกษาแพทย์ในประเทศอินโดนีเซีย ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 และการวิจัยอาสาสมัครในเนปาล

(Karki, Budhathoki, Khadka, Maharjan, SDhakal, Pokharel, et al.,2021) ที่ศึกษาความเต็มใจของนักศึกษาแพทย์และนักศึกษาพยาบาลในการเป็นอาสาสมัครในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมีความเต็มใจเข้าร่วมการปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครป้องกันโรคโควิด - 19เพียงร้อยละ 48.70 และร้อยละ 77.80 เนื่องจากการวิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน คือ การวิจัยนี้อาสาสมัครในประเทศไทยเป็นประชาชนที่มีจิตอาสาทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แต่ในประเทศอินโดนีเซียอาสาสมัครเป็นนักศึกษาแพทย์ วิจัยในประเทศเนปาลอาสาสมัครเป็นนักศึกษาแพทย์และนักศึกษาพยาบาล

ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายของ อสม.มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย ของ อสม. ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยของ Siriworawatthai (2021) ที่อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน พบว่า แรงจูงใจของอสม.มีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยทำนายการปฏิบัติงานตามบทบาทของ อสม.ในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคโควิด - 19 โดย อสม.มีความภาคภูมิใจและมีเกียรติที่ได้เข้าร่วมปฏิบัติงานและถือเป็นหน้าที่สำคัญของ อสม. สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ Porncharoen & Muangchang (2019) ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ค่าตอบแทน สวัสดิการ ความก้าวหน้า และการได้รับการยกย่อง สอดคล้องกับผลวิจัยในการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ Umar, Samudra, Naufal Nashor, Agustini, Syakurah (2022) พบว่า แรงจูงใจของอาสาสมัครที่เป็นนักศึกษาวิชาชีพด้านสุขภาพ มีผลต่อความตั้งใจที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 โดยการมีโอกาสดูแลคนไข้ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ และเงินค่าตอบแทนมีผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมทำงานควบคุมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 สอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัย ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยภายในหรือแรงจูงใจภายในของพนักงานมีอิทธิพลในการสร้าง ความพึงพอใจในการทำงาน (Herzberg, Mausner, & Synderman , 2010)

แม้ว่าการทำงานควบคุมป้องกันโรคติดต่ออันตรายของ อสม. จะเป็นงานที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรค แต่ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการ มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมในการปฏิบัติงานด้าน การป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายในอนาคต ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อ อสม. ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ช่วยเหลือสังคมคนในชุมชน ให้มีสุขภาพกายสุขภาพใจที่ดีขึ้น ทำให้ อสม. เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในอนาคต ดังนั้นผู้บริหารสาธารณสุขในพื้นที่จึงควรหามาตรการเสริมสร้างแรงจูงใจ ของ อสม. ต่อการมีส่วนร่วมในบทบาทป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตราย และสอบถามความต้องการสนับสนุนของ อสม. จากหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่ เพื่อการปฏิบัติงานป้องกันควบคุมโรคติดต่ออันตรายในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารระดับกรมสนับสนุนระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขที่ดูแล อสม. ควรกำหนดนโยบายและหากกลยุทธ์ที่สร้างแรงจูงใจให้ อสม. เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ เช่น มาตรการให้เงินค่าเสี่ยงภัยนอกเวลา ช่วงของการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมโรคติดต่ออันตราย เพิ่มทักษะการควบคุมโรคติดต่ออันตราย ให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

2. ผู้บริหารสาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ ที่ดูแล อสม. ควรกำหนดนโยบายและหากกลยุทธ์ที่สร้างแรงจูงใจให้ อสม. เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น เช่น การสร้างความภูมิใจ และกิจกรรมประชุมอสม. เตรียมความพร้อมในการควบคุมโรคติดต่ออันตราย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยประสิทธิผลการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันโรคติดต่ออันตรายของ อสม. ตามการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้มีความครอบคลุมผลลัพธ์ในการปฏิบัติงานของ อสม.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ อสม. ในจังหวัดสมุทรปราการที่สละเวลาเข้าร่วมตอบแบบสอบถามในโครงการวิจัยนี้

ขอบคุณนายแพทย์ สาธารณสุข จังหวัดสมุทรปราการที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในพื้นที่ ขอคุณเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัย

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). Understanding attitude and predicting social behavior. New jersey: Prentice-Hall.
- Chaobanpho, Y. (2021). The role of village health volunteers in preventing the COVID-19 in Phrapradaeng District, Samutprakarn Province. SSRU Journal of Public Administration. 4(1), 44-58.
- COVID-19 Situation Administration Center (TH). (2023). The daily updated of COVID-19 infection situation [Internet]. [cited 2023 Oct 1]. Available from: https://media.thaigov.go.th/uploads/public_img/source/190865.pdf
- Daniel, W.W., Cross, C.L. (2014). Biostatistics: basic concepts and methodology for the health sciences. New delhi India: Wiley & Sons.
- Department of Disease Control (TH), Ministry of Public Health. (2022). Training course of disease control for public health volunteer. Nontaburi: Ministry of public health.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Synderman, B.B. (1993). The motivation to work. New Jersey: John wiley.
- Hj Abdul Aziz, A.A.H., Abdul-Mumin, K.H., & Abdul Rahman, H. (2021). Willingness of university nursing students to volunteer during the COVID-19 pandemic in Brunei Darussalam. Belitung Nurs J. 7(4):285-293. doi: 10.33546/bnj.1518.
- Karki, P., Budhathoki, L., Khadka, M., Maharjan, S., Dhakal, S., Pokharel, S., et al. (2021). Willingness of Napalese medical and nursing students to volunteer during COVID-19 pandemic: a single-centered cross-sectional study. Ann Med Surg (Lond). Dec;72:103056. doi: 10.1016/j.amsu.2021.103056.
- Lazarus, G., Findyartini, A., Putera, A.M., Gamalliel, N., Nugraha, D., Adli, I., Phowira, J., Azzahra, L., Ariffandi, B., & Widyahening, I.S. (2021). Willingness to volunteer and readiness to practice of undergraduate medical students during the COVID-19 pandemic: a cross-sectional survey in Indonesia. BMC Med Educ. 21: 138. doi:org/10.1186/s129 09-021-02576-0.
- Nawsuwan, K., & Singweratham, N., Damsangsawas, N. (2020). Correlation of perception disease severity to implementation role for control of COVID-19 in communities among village health volunteers in Thailand. Journal of Bamrasnaradura Infectious disease institute. 14(2): 92-103.
- Naosuwan, K., Singweeratham, N., Waichomphu, N., Chayakul, K. (2020). The success of the operation to control the coronavirus disease 2019 (COVID-19) in the community by village health volunteers in Thailand. Journal of Narathiwat Rajanagarindra University. 12:195-212.
- Pongcharoen, C., & Muangchang, Y. (2019). Motivation in the Work of Village Health Volunteers in Suphan Buri Province. Nursing Journal of the Ministry of Public Health Research. 29: 60-70.
- Regulations of the Ministry of Public Health on Village Health Volunteers 2011, Royal Gazette, Vol. Number 128, Special Section 33D, pages 1-15 (20 March 2011).
- Siriworawatchai, W. (2021). Factors Influencing In-Role Performance of Village Health Volunteer (VHV) on COVID-19 Surveillance and Prevention in Phuphiang District, Nan Province. Maharaj Nakhon Si Thammarat Medical Journal. 4: 63-75.
- Strategy Development Group Samut Prakan Provincial Public Health Office. (2021). Annual report 2021. Samut Prakan: Samut Prakan Provincial Public Health Office.

- Topothai, T., Thajjinda, C., Chiddee, J., Areechokchai, D., Patcharanaruemol, W., & Thammarangsri, T. (2013). A report on the review of the disease prevention and control system and health-threatening factors according to the National Health System Act B.E. 2552 [2009]. Nonthaburi: Public health research institute and the national health commission office (NHC).
- Umar, T.U., Samudra,M.G., Naufal Nashor,K.M., Agustini, D., Syakurah, R.A. (2022). Health professional studen's volunteering activities during the COVID-19 pandemic: A systematic literature review. *Frontiers ib Medicine*. 9:797153. doi: 10.3389/fmed.2022.797153

